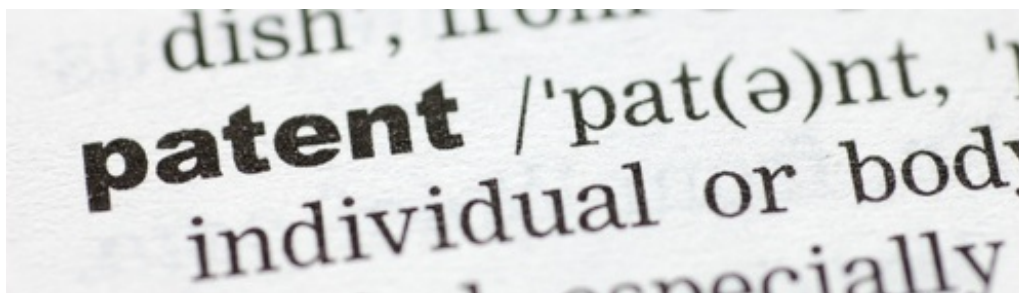

Zakres ochrony celnej praw własności intelektualnej

Prawa własności intelektualnej są niezwykle istotnym elementem każdego przedsiębiorstwa, dlatego też przedsiębiorcy powinni dbać o ich ochronę, a jednym z instrumentów jakie im przysługują w celu realizacji tej ochrony są przepisy związane z szeroko pojętym prawem celnym.

Pamiętajmy, że funkcjonujące szlaki handlowe przy jednoczesnych otwartych granicach, i szybkim przepływie towarów i usług sprzyjają handlowi towarami pirackimi i podrzobionymi. Na skuteczność walki z tymi towarami wpływa również stosunek społeczeństwa czyli odbiorców tych towarów, ale to temat na inny artykuł. Aktami prawnymi regulującymi przedmiotową materię są:

- Rozporządzenie Rady (WE) NR 1383/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. dotyczące działań organów celnych skierowanych przeciwko towarom podejrzanym o naruszenie niektórych praw własności intelektualnej oraz środków podejmowanych w odniesieniu do towarów, co do których stwierdzono, że naruszyły takie prawa (zwane dalej Rozporządzeniem),
- Rozporządzenie Komisji (WE) NR 1891/2004 z dnia 21 października 2004 r. ustalające przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 1383/2003 dotyczącego działań organów celnych skierowanych przeciwko towarom podejrzanym o naruszenie niektórych praw własności intelektualnej oraz środków podejmowanych w odniesieniu do towarów, co do których stwierdzono, że naruszyły takie prawa; te akty prawne stanowią nawiązanie do przepisów Sekcji 4 Części III Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (tzw. TRIPS),
- Rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny oraz
- Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 2454/93 z dnia 2 lipca 1993 r. ustanawiające przepisy w celu wykonania rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Celny.

jakie towary naruszają prawo własności intelektualnej?

Kluczowe dla dalszych rozważań jest zdefiniowanie towarów naruszających prawo własności intelektualnej. Rozporządzenie wskazuje, że są nimi towary podrabiane, towary pirackie oraz towary naruszające patenty, dodatkowe prawa ochronne, prawa do chronionych odmian roślin, prawa do nazw pochodzenia lub oznaczeń geograficznych. Przez towary podrabiane rozumie się:

- towary, łącznie z ich opakowaniami, oznaczone bez zezwolenia znakiem towarowym, który jest identyczny ze znakiem towarowym ważnie zarejestrowanym, odnoszącym się do towarów tego samego rodzaju, lub którego istotnych aspektów nie można odróżnić od takiego znaku towarowego, i które w związku z tym naruszają prawa posiadacza danego znaku towarowego zgodnie z prawem wspólnotowym (rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego) lub krajowym;
- wszelkie symbole znaków towarowych (włącznie z logo, etykietą, naklejką, broszurą, instrukcją użytkowania lub dokumentem gwarancyjnym oznaczonym takimi symbolami), również przedstawione osobno, na takich samych warunkach jak towary określone w punkcie a;
- opakowania towarów podrabianych oznaczone znakiem towarowym, prezentowane oddzielnie, na takich samych warunkach jak towary określone w pkt a), natomiast towary pirackie to towary, które są kopią lub

zawierają kopie wykonane bez zgody posiadacza prawa autorskiego lub praw pokrewnych lub też posiadacza prawa do wzoru (przemysłowego), bez względu na to czy zarejestrowanego zgodnie z prawem krajowym, czy nie, lub osoby upoważnionej przez posiadacza prawa w kraju produkcji, w przypadku gdy wytwarzanie takich kopii stanowiłoby naruszenie tego prawa na mocy prawa wspólnotowego (znaki towarowe wspólnotowe) lub krajowego.

Zdefiniowane powyżej towary naruszające prawo własności intelektualnej będą w zainteresowaniu jeśli znajdują się w którejś z poniższych sytuacji, mianowicie:

- są one zgłoszone w celu dopuszczenia do swobodnego obrotu, wywozu lub powrotnego wywozu;
- zostały one znalezione podczas kontroli towarów wprowadzanych na obszar celny Wspólnoty na podstawie szczególnych przepisów Wspólnotowego Kodeksu Celnego lub zostały objęte procedurą zawieszającą w rozumieniu tego Kodeksu.

jak zgłosić podejrzenie naruszenia praw własności intelektualnej?

Przedsiębiorca, który poweźmie podejrzenie naruszenia przysługujących mu praw własności intelektualnej, może złożyć wniosek o podjęcie działania przez organy celne. W celu złożenia ww. wniosku posiadacz prawa (lub jego przedstawiciel) musi spełnić dwa warunki:

- musi dostarczyć właściwym organom celnym odpowiedni i dokładny opis towarów umożliwiający podjęcie działania w celu zatrzymania lub zawieszenia dopuszczenia towarów podejrzanych o naruszenie prawa własności intelektualnej oraz
- udokumentować, że jest on posiadaczem danych praw, przedstawicielem posiadacza praw, osobą uprawnioną do korzystania z któregokolwiek z praw przewidzianych Rozporządzeniem 1383/2003 lub jej przedstawicielem.

Rozróżnia się dwa rodzaje wniosku: „zwykły” zwany krajowym (opierający się na prawach krajowych i odnoszący się do terytorium Państwa Członkowskiego, w którym siedzibę ma organ celny rozpatrujący wniosek) oraz wspólnotowy (opierający się na prawach wspólnotowych i odnoszący się do terytorium całej Unii Europejskiej lub wyznaczonych Państw Członkowskich, a nie tylko do państwa, w którym wniosek został złożony). Decyzja jaki rodzaj wniosku zostanie złożony należy do posiadacza prawa. Wniosek jest składany do odpowiedniego organu wyznaczonego w danym państwie, w Polsce jest nim Dyrektor Izby Celnej w Warszawie (ul. Erazma Ciołka 14 A, www.bip.warszawa.ic.gov.pl/).

Istotne jest również to, że przy złożeniu wniosku nie jest wymagana żadna opłata. Wypełniając wniosek na odpowiednim formularzu (w niektórych państwach może być również złożony w formie elektronicznej, niestety w Polsce nie jest to możliwe) należy pamiętać, iż powinien on zawierać wszelkie informacje pozwalające służbom celnym na natychmiastowe rozpoznanie określonych towarów, a w szczególności:

- dokładny i szczegółowy opis techniczny towarów (w formie materiałów szkoleniowych dla funkcjonariuszy celnych);
- wszelkie specyficzne informacje, jakie posiadacz prawa może posiadać, dotyczące typu lub rodzaju naruszenia;
- nazwisko i adres osoby kontaktowej wyznaczonej przez posiadacza prawa (w sprawach technicznych i administracyjnych).

Celem przyspieszenia działań Izby jest dopuszczalne złożenie wniosku faksem, potwierdzając to następnie drogą listową. Wśród innych przykładowych informacji, które mogą zostać zawarte we wniosku należy wymienić np.

- wartość przed opodatkowaniem autentycznych produktów na legalnym rynku w kraju, w którym składany jest wniosek;
- techniczne różnice, jeżeli są znane, między autentycznymi i podejrzаныmi towarami;
- lokalizację towarów lub zamierzone miejsce przeznaczenia;
- szczegółowe dane umożliwiające identyfikację przesyłki;
- kraj lub kraje produkcji oraz trasy używane przez handlarzy. W składanym wniosku wspólnotowym powinno się wskazać również Państwo lub Państwa członkowskie w którym dany podmiot chce ubiegać się o ochronę oraz nazwy i adresy osób do kontaktu w każdym zainteresowanym Państwie Członkowskim (pełnomocnik, przedstawiciel).

Do wniosku dołącza się również dowody potwierdzające przysługujące prawa własności intelektualnej (np. kopia patentu) oraz oświadczenie w którym podmiot przyjmuje na siebie odpowiedzialność w stosunku do osób trzecich, jeśli

zostałyby poszkodowane na skutek zatrzymania towarów (np. okazałoby się, że nie naruszają prawa własności intelektualnej) oraz zobowiązuje się do przyjęcia na siebie wszelkich kosztów poniesionych w związku z przetrzymywaniem towarów. Decyzja zapada w terminie 30 dni roboczych od otrzymania wniosku.

czy można zatrzymać towar naruszający prawa własności?

Przy uwzględnieniu wniosku zostaje wyznaczony okres w jakim organy celne mają podejmować działania w celu ochrony prawa własności intelektualnej wnioskodawcy, ale termin ten nie może przekroczyć 1 roku od daty uwzględniającej wniosek. Co do zasady zatrzymanie towarów podejrzanych o naruszanie prawa własności intelektualnej - dokonywane jest na wniosek (tzn. po złożeniu do właściwych służb celnych wniosku o podjęcie działań i wydaniu stosownej decyzji w przedmiocie m.in. okresu ochrony danych praw przez organy celne).

Jest także możliwość zatrzymania podejrzanych towarów z urzędu - celem umożliwienia posiadaczowi prawa złożenie wniosku o podjęcie działań. I tak w przypadku, gdy organy celne, w trakcie swoich działań mają wystarczające powody by podejrzewać, iż dane towary naruszają prawo własności intelektualnej, mogą zawiesić dopuszczenie tych towarów lub zatrzymać je na okres trzech dni roboczych liczonych od chwili otrzymania zawiadomienia przez posiadacza prawa, jeżeli jest on znany, aby umożliwić mu złożenie wniosku o podjęcie działań.

W sytuacji, w której wniosek o podjęcie działań został złożony, a następnie uwzględniony (urząd stwierdzi, że określone towary są podejrzane o naruszenie prawa własności intelektualnej objętego decyzją), zawiesza on dopuszczenie tych towarów lub towary zatrzymuje. Po zatrzymaniu, urząd celny dokonujący zatrzymania lub inne wyznaczone służby celne informują o swoim działaniu posiadacza prawa oraz zgłaszającego towary, przesyłając im stosowne zawiadomienie.

W celu ustalenia czy prawo własności intelektualnej zostało rzeczywiście naruszone, zgodnie z przepisami krajowymi w zakresie ochrony danych osobowych, tajemnicy handlowej i przemysłowej oraz tajemnicy zawodowej i administracyjnej, urząd celny lub inne służby celne przekazują posiadaczowi prawa, na jego prośbę i jeżeli są one znane, dane dotyczące odbiorcy, nadawcy, zgłaszającego lub posiadacza towarów oraz dane dotyczące pochodzenia towarów podejrzanych o naruszenie prawa własności intelektualnej.

Ponadto, urząd celny umożliwia posiadaczowi prawa przeprowadzenie inspekcji towarów, których dopuszczenie zostało zawieszono lub które zostały zatrzymane. Jeżeli w ciągu 10 dni roboczych od otrzymania zawiadomienia o zawieszeniu dopuszczenia towarów lub o zatrzymaniu towarów urząd celny nie zostanie powiadomiony o wszczęciu postępowania mającego ustalić czy nastąpiło naruszenie prawa własności intelektualnej na mocy prawa krajowego, towary zostaną zwolnione, z zastrzeżeniem dokonania wszystkich formalności celnych. Okres ten może być w stosownych przypadkach przedłużony maksymalnie o 10 dni roboczych. W przypadku towarów szybko psujących się wskazany powyżej okres wynosi trzy dni robocze, bez możliwości przedłużenia.

Należy mieć na uwadze fakt, że służby celne w przeważającej większości Państw Członkowskich nie są upoważnione do samodzielnego podejmowania i prowadzenia postępowań wyjaśniających czy rzeczywiście doszło do naruszenia prawa własności intelektualnej oraz do stosowania wynikających z naruszenia sankcji karnych lub cywilnych, po zatrzymaniu podejrzanych towarów konieczne jest zawsze podjęcie dalszych kroków prawnych przez posiadacza praw - przed odpowiednimi organami krajowymi (policją, prokuraturą, sądami cywilnymi).

jak wygląda postępowanie przeciwko sprawcom naruszenia praw własności?

Stosowne postępowanie przeciwko sprawcom naruszenia (najczęściej importerom lub eksporterom towarów) powinno być przy tym wszczęte przez właściwy organ w ciągu maksymalnie 20 dni roboczych. Prawo obowiązujące w Państwie Członkowskim, na terytorium którego dokonano zatrzymania towarów określi czy w danej sytuacji doszło do naruszenia prawa własności intelektualnej.

Rozporządzenie przewiduje również szczególny tryb postępowania odnośnie towarów podejrzanych o naruszenie praw do wzoru, patentów, dodatkowych praw ochronnych oraz praw wynikających z systemu ochrony odmian roślin (z uwagi na straty, na jakie może być narażony np. właściciel bezpodstawnie zatrzymanych towarów). W wypadku takich towarów można zezwolić zgłaszającemu, właścicielowi, importerowi, posiadaczowi lub odbiorcy towarów na ich dopuszczenie lub zakończenie zatrzymania z chwilą wniesienia stosownego zabezpieczenia oraz pod warunkiem, że:

- urząd celny lub inne służby celne zostały powiadomione o wszczęciu stosownej procedury w terminie przewidzianym w art. 13.1 ww Rozporządzenia, mającej ustalić czy nastąpiło naruszenie prawa własności

intelektualnej na mocy prawa krajowego;

- właściwy organ (sąd, prokurator) nie wydał stosownych postanowień zabezpieczających przed wygaśnięciem terminu ustanowionego w art. 13.1 rozporządzenia;
- wszystkie formalności celne zostały dokonane. W przypadku, gdy procedura mająca na celu ustalić czy prawo własności intelektualnej zostało naruszone na mocy prawa krajowego została wszczęta w inny sposób niż z inicjatywy posiadacza prawa, zabezpieczenie zostaje zwolnione, jeżeli osoba wszczynająca wspomnianą procedurę nie skorzysta z przysługującego jej prawa do wszczęcia procedury sądowej w ciągu 20 dni roboczych od daty otrzymania przez nią zawiadomienia o zawieszeniu dopuszczenia lub o zatrzymaniu. Okres ten może zostać przedłużony maksymalnie do 30 dni roboczych.

Rozporządzenie przewiduje również tzw. „procedurę uproszczoną”, której zastosowanie zależy jednak od prawodawstwa krajowego. Polega ona na umożliwieniu organom celnym dokonania zniszczenia zatrzymanych towarów, bez konieczności ustalania przez właściwe organy czy prawo własności intelektualnej zostało w rzeczywistości naruszone (za zgodą posiadacza prawa, który potwierdzi na piśmie, że towary naruszają jego prawa oraz pisemną zgodą zgłaszającego, posiadacza lub właściciela zatrzymanych towarów).

Należy pamiętać, że organy celne dla skuteczności swoich działań potrzebują daleko idącej współpracy z uprawnionymi z praw własności intelektualnej, a ci z kolei powinni mieć świadomość wagi przysługującym im praw własności intelektualnej oraz wiedzę jak ją chronić.

Autor: Anna Sowa-Jadczyk, rzecznik patentowy